

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 9 mars 1900, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för ecklesiastika boställen till låneunderstöd från odlingslånefonden.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till detta utskotts behandling hänvisad motion, n:o 137, har herr *A. Sundblad* hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder i syfte att ecklesiastika boställen måtte för deltagande i utdiknings- och odlingsföretag, som beröra desamma, tillerkännas rätt att vinna delaktighet i låneunderstöd från odlingslånefonden.»

Såsom skäl för sin framställning erinrade motionären om, att enligt den praxis, som under en lång tid gjorts gällande, innehafvare af ecklesiastika hemman medgifvits icke blott att deltaga i samma hemman berörande utdiknings- och odlingsföretag, utan äfven att för dessa vinna delaktighet i de låneunderstöd, som till dylika företag lemnats från den s. k. odlingslånefonden. Ecklesiastika boställen hade sålunda i likhet med andra hemman fått för här angifvet ändamål åtnjuta förmånen af delaktighet i låneunderstöd af allmänna medel. Denna förmån syntes numera hafva fränkänts dem. Kongl. Maj:t hade nemligen den 28 oktober 1898 på ecklesiastikdepartementets föredragning afslagit en af kyrkoherden i Qverrestads och Smedstorps församlingars pastorat inom Lunds stift gjord an-

sökan att för Qverrestads prestgård vinna delaktighet i lån ur här angifna fond, och flera underdåniga ansökningar i samma syfte hade sedermera af Kongl. Maj:t afslagits. De skäl, som för Kongl. Maj:ts beslut i förevarande fall varit bestämmande, hade motionären icke varit i tillfälle att närmare inhemta, men af hvad kongl. kammarkollegium, hvars yttrande i ett af här berörda ärenden inforrats, anfört såsom skäl för sitt afstyrkande af bifall, syntes framgå, att Kongl. Maj:t ansett sig böra strängt fasthålla vid bestämmelserna i kongl. kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 angående sättet och ansvarigheten för lån af allmänna medel, som beviljats korporationer eller myndigheter eller enskilde för beredande af odlingsföretag, samt vidare i kongl. förordningen af den 6 juli 1849, enligt hvilken det ålåg de boställsinnehafvare, som fått vederbörlig myndighets tillstånd att för bostället ingå i sådana företag, att förskjuta de kostnader, som vore förenade dermed, och hvilka skulle till godtgörelse fördelas på högst 20 år etc. Här af torde emellertid, enligt motionärens åsigt, framgå, att det väl kunde för här berörda boställen vara medgifvet att deltaga i utdiknings- och odlingsföretag, men icke att på samma gång erhålla förmånen af delaktighet i de till dem anvisade låneunderstöd ur odlingslånefonden. Hvar och en, som insåge och erkände nyttan och gagnet af sådana företags utförande för jordbrukskulturens höjande i allmänhet, torde icke undgå att känna förvåning öfver att nyssnämnda förmån borttagits från de ecklesiastiska boställena och deras innehafvare. I följd här af komme det sannolikt att hädanefter blifva en allmänt tillämpad regel, att innehafvare af ecklesiastiska boställen, som i större eller mindre grad berördes af utdiknings- och odlingsföretag och hvilka väl enligt gällande bestämmelser om utdikning icke kunde undgå att deltaga i desamma, hos vederbörlig myndighet begärde, att den på bostället sig belöpande andelen af kostnaden för företagets utförande måtte få gäldas genom afstående af så stor del af boställets jord, som efter uppskattning motsvarade i värde sagda kostnad. Att detta skulle lända till skada för bostället, ansåge motionären ligga för öppen dag. Skulle åter en dylik begäran afslås, och boställsinnehafvare på grund af bestämmelserna i kongl. förordningen af den 6 juli 1849 åläggas att, sedan han förut erhållit vederbörlig myndighets tillstånd att för bostället ingå i ett sådant företag, af egna medel förskjuta de kostnader, som vore dermed förenade och »hvilka enligt förordningens ordalydelse skola till godtgörelse fördelas på vissa af synerätten till högst 20 bestämde år, räknadt från den tid, då företaget blifvit fullbordadt, med rätt för den boställsinnehafvare, som afträder bostället, innan de sålunda bestämde åren utgått, att af efterträddaren åtnjuta ersättning för de återstående åren», blefve derigenom en oskäligt tung börda

lagd på boställsinnehafvaren med hänsyn dertill, att han tvingades att på en gång utbetala en större penningssumma, som i de flesta fall skulle för honom medföra ökad skuldsättning, och han dessutom åtminstone under de närmaste åren efter företagens fullbordan såsom innehafvare af bostället icke kunde påräkna någon vidare fördel af detsamma, enär det vanligen i dylika fall brukade dröja länge, innan den beräknade afkastningen af sådana företag inträdde. En ändring i gällande bestämmelser angående ecklesiastika boställens delaktighet i odlingsföretag syntes därför motionären vara af behovet påkallad.

Den af motionären här ofvan omförmälda s. k. odlingslånefond, som år 1883 bildades af för ändamålet utaf Riksdagen anvisade medel, afser att genom låneunderstöd mot billiga villkor främja såväl odling af sankatrakter som äfven utförandet af vattenafledningsföretag, hvilka åsyfta förbättring af förut odlad jord m. m.

Redan under en lång följd af år derförut hade Riksdagen årligen ställt till Kongl. Maj:ts disposition medel för beviljande af lån för sådant ändamål.

Enligt de för dylika lån fastslagna villkor och i öfrigt gällande bestämmelser, af hvilka de viktigaste återfinnas uti kongl. kungörelsen den 13 juni 1845 och den 3 november 1848, kongl. förordningen den 20 januari 1855 samt kongl. kungörelserna den 27 april 1888 och den 29 juli 1895, skola lånen fördelas på de fastigheter, som för återbetalningen ansvara, och tillika bestämmas de belopp, som för hvarje fastighet årligen skola erläggas i annuitet å lånet. Denna annuitet skall såsom ett ur fastigheten under ett bestämdt antal år åliggande allmänt onus i jordeboken antecknas och sedermera med samma förmånsrätt som för annan afgäld eller ränta af fast egendom utgå ur fastigheten.

Med hänsyn till ändamålet med odlingslånen måste det anses ligga i sakens natur och i statens välförstådda intresse, att ej mindre under enskild eganderätt befintlig jord än äfven statens eller annan publik jord kommer i åtnjutande af de fördelar, dessa lån erbjuda innehafvare af dylik jord.

Hvad beträffar ecklesiastika boställena, hvarom här är fråga, hafva också innehafvarne af sådana intill senaste åren af Kongl. Maj:t berättigats blifva delaktiga af lån ur odlingslånefonden

Enligt utskottet från landtbruksstyrelsen meddelad uppgift har sålunda från och med år 1890 af de 248 företag, för hvilka lån från berörda

fönd blifvit beviljade, ecklesiastik jord ingått i icke mindre än 58 företag, motsvarande nära $\frac{1}{4}$ af samtliga företagen.

Genom det af motionären åberopade Kongl. Maj:ts utslag den 28 oktober 1898, hvarigenom Kongl. Maj:t, oafsedt alla i saken hörda myndigheters tillstyrkande utlåtande, afslagit gjord ansökning om rätt för ett ecklesiastikt boställe att vinna delaktighet i lån ur odlingslånefonden synes emellertid en förändrad uppfattning i fråga om de ecklesiastika boställshafvarnes rätt derutinnan hafva gjort sig gällande, en uppfattning, som Kongl. Maj:t genom sedermera gifna utslag i liknande frågor visat sig vidhålla.

Ehuru utskottet ej känner de skäl, som motiverat denna förändrade uppfattning hos Kongl. Maj:t, torde det dock kunna antagas, att denna är att tillskrifva omsorgen om och den nödiga hänsynen till odlingslånefondens trygghet samt framkallats af betänkligheter, huruvida de i detta afseende gifna föreskrifter i verkligheten lemnade beträffande de ecklesiastika boställena den säkerhet, som med dessa föreskrifter afsåges.

Den realsäkerhet, som genom samma föreskrifter vunnits för odlingslånen, torde nemligen hvad angår ecklesiastika boställen ej hafva något aktuellt värde, då ju staten ej kan ifrågasätta, att, derest en boställshafvare brister i sin skyldighet i fråga om återbetalning af ett erhållet odlingslån, låta för betäckande af sin fordran försälja bostället.

Med hänsyn såväl till den stora betydelse, uppodlingen af den till areal och värde synnerligt betydande jord, som anslagits till ecklesiastika boställen, eger för vårt land, som äfven den skada för landets uppodling, som torde vållas af ett eventuellt inställande af månget odlings- eller vattenafledningsföretag, hvars utförande är beroende på, att deri ingående ecklesiastik jord kommer att i företaget deltaga, synes det utskottet högeligen önskvärdt, att de till äfventyrs befintliga hinder och betänkligheter, som uti nu ifrågavarande hänseende från statens sida möta för befordrandet af ändamålet med odlingslånefonden, undanrödjäs.

Att emellertid Kongl. Maj:ts uppmärksamhet redan rigtats på denna fråga, framgår af de åtgärder, som deri af skilda myndigheter numera vidtagits.

Sålunda har chefen för ecklesiastikdepartementet i skrifvelse den 24 oktober 1899 med framhållande af, att ecklesiastika boställshafvare ej ansetts kunna medgifvas för sina boställen erhålla lån från odlingslånefonden samt då fråga blifvit väckt, huruvida väsentligen samma förmåner, som med nyssnämnda lån afses såväl för deltagande i vattenafledningsföretag som äfven genom jordförbättringar vid sjelfva egendomen, kunde beredas presterskapet genom lån från presterskapets löneregleringsfond mot säkerhet,

som kunde vara för fonden betryggande, anmodat statskontoret att taga frågan i öfvervägande och till ecklesiastikdepartementet afgifva förslag i ämnet.

Vidare hafva kongl. landtbruksstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i gemensam skrifvelse den 31 januari 1900 hos Kongl. Maj:t med framhållande i hufvudsak af de i motionen redan anförda förhållanden i underdånighet hemställt, att, för beredande af möjlighet för bland andra innehafvare af ecklesiastik jord att utan några för dem betungande vilkor erhålla lån från odlingslånefonden, åtgärder måtte vidtagas för tillägg till eller ändring i de för odlingslånen gällande bestämmelser i af styrelserna närmare angifvet syfte.

Då sålunda är att hoppas, det frågan om rätt för de ecklesiastika boställshafvarne att för sina boställen erhålla lån ur odlingslånefonden blir föremål för Kongl. Maj:ts snara pröfning och utskottet tillika är öfvertygad om att Kongl. Maj:t derefter så fort sig göra låter för Riksdagen framlägger det förslag, hvar till denna pröfning kan föranleda, hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke må till någon kam-
marens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1900.

På utskottets vägnar:

G. KRONLUND.
